

Zuwan
Shi'a
Nijeria

Umar Labdo

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Asalin yaduwar Shi'a a Nijeria ya fara a tsakanin matasa, yawanci 'yan makaranta, masu aikin yada addinin Musulunci wafanda aka san su da sunan 'Yan Uwa Musulmi. Wannan suna fassara ce kai tsaye ta sunan wata Kungiya, *Al'ikhwatul Muslimun*, wacce Imam Hassan Albanna ya kafa a kasar Masar a cikin shekarun 1930. Babbar manufar kungiyar shi ne mayar da Musulmi zuwa ga hukunce – hukuncen Musulunci a kafatanin fagagen rayuwarsu wanda ya hada da fagen siyasa, tattalin arziki, tarbiya da zamantakewa da kuma dangantakarsu da wafanda ba Musulmi ba. Kungiyar ta yadu a yawancin kasashen Musulmi ciki har da Nijeriya.

Tare da kungiyar 'Yan Uwa Musulmi akwai kungiyar Dalibai Musulmi ta Nijeriya, watau M.S.S. wacce aka kafa ta shekaru 50 da suka wuce. Wafan nan kungiyoyi biyu sashen su ya haɗe da sashe kuma suna yin nashadinsu a jami'o'i da manyan makarantun kasar nan. A wani yayi nashadinsu yana shafar 'yan makarantun sakandare ta hanyar tarukan horaswa da suke shiryawa daliban kananan makarantu a lokacin hutu. Masu shagala da aikin da'awa a farkashin inuwar wafan nan kungiyoyi yawancinsu matasa ne maza da mata masu karatun fannonin ilmi daban – daban, kamar Kimiya da Likitanci da Tattalin Arziki, amma kadan ne daga cikinsu suke karanta Musuluncin kansa. Wannan ya sa, koda yake suna da son Musulunci ga kuma gafin kuruciya, amma suna da karancin ilmin addini. Saboda haka a lokacin da Shi'a ta shigo kasar nan, a kan doron juyin juya hali na Musulunci (!) na kasar Iran da kirarinsa mai daukar hankali na kafa jumhuriyar Islama da zartar da hukunci da Shari'a, sai yawancin wafannan samari

suka hau jirgin Shi'a da tikitin juyin Islama. Daga cikin wafan nan samari akwai Malam Ibrahim Ya'akub Alzakzaki.

Alzakzaki da Yafuwar Shi'a

Sunan Zakzaki ya fara fitowa a farkon shekarun 1980 lokacin da, bayan kammala karatunsa a fannin Tattalin Arziki daga Jami'ar Ahmadu Bello ta Zaria, ya ki ya je aikin bautar fasa, watau N.Y.S.C. saboda, kamar yadda ya ce, shi ba ya bautawa fasa; Allah kadai yake bautawa. Duk da raunin wannan magana da rashin fahimtar addini da take nunawa a fili, wannan mataki da Zakzaki ya dauka ya ba shi farin jini kuma ya mayar da shi tamkar wani gwarzo a idanun matasa wafanda wutar son addini take ci a zukatansu amma kwakwalensu sun yi duhu dudum saboda jahilci. Zakzaki ya wayi gari ana lasafta shi daga cikin shugabannin dalibai da matasa masu sha'awar addini.

Ba'a dade da haka ba, sai mahukuntan kasar Iran masu bin tafarkin Shi'anci, a cikin kokarinsu na neman goyon bayan Musulmin duniya musamman a kan yakinsu na shekaru takwas da kasar Iraki, suka rika gayyatar malamai da matasa masu sha'awar addini daga ko wane bangare na duniyar Musulmi domin su halarci bikin shekara – shekara da suke yi don tunawa da nasarar juyin juya halinsu. Zakzaki na daga cikin wafanda aka gayyata daga Nijeriya.

Mahukuntan Iran wafanda suke daukar nauyin bakinsu zuwa da komowa, suna nunawa bakin karamci, suna girmama su ainun kuma ga alama suna ba su dan goro a matsayin sallama. Banda wannan, suna kokarin cusa wa bakin nasu akidar Shi'anci ta hanyar laccoci, muhalarori, tarukan karawa juna sani da kuma kyautar littafai masu yawa. Ga alama ta wannan hanya sun yi nasarar ribace wasu da shigar da su tafarkinsu kamar Zakzaki, wasu kuwa sun gane makircinsu sai suka

raba gari da su. Daga cikin waƙanda aka gayyata daga Nijeriya kuma amma ba'a yi nasarar janye su zuwa Shi'anci ba akwai Malam Abubakar Tureta daga Kaduna da Malam Abubakar Jibril daga Sakkwato wanda ya zama a saƙun gaba wajen yaƙar Shi'anci a Nijeriya.

Alaƙar Zakzaki da Iran ta ci gaba da yin ƙarfi a hannu guda, a ɗaya hannun kuma shahararsa ta bunƙasa, kuma magoya bayansa suka ƙara yawa, a yayin da ya buɗe ressa a yawancin jihohin arewacin ƙasar nan, yana kira da sunan gwagwarmayar kafa hukuncin Musulunci da yaƙar waƙanda ya kira ɗagutai.

Mabiyan Zakzaki sun yi ban gaskiya da shi ainun, sun yarda da shugabancinsa har suna ganin wanda duk bai ɗauke shi a matsayin shugaba ba kamar shi ba Musulmi ba ne, suna cewa wanda ya mutu bai yi masa mubaya'a ba to ya mutu mutuwar Jahiliya. Shi kuwa ya yi amfani da amince masa da suka yi, ya riƙa gabatar musu da koyarwar Shi'a da aƙidojinsu sannu a hankali kuma koda yausha aka tsorata su da kusancin shugabansu da Iran, sai ya ba su tabbacin cewa shi babu abinda ya haɗa shi da Iran sai gwagwarmaya da yaƙar Amurkawa da Yahudawa da ɗagutai. Amma kuma a hannu guda, Zakzaki ya ci gaba da shigo da alamu da bukukuwan Rafilawa kamar babbaƙun rawuna, bikin Ashura, da sauransu.

Haka nan gogan naka ya ci gaba da *takiya*, yana yaudarar almajiransa da magoya bayansa har ranar da dubunsa ta cika. Wata mujalla daga cikin irin mujallun da ake bugawa a ƙasar Iran ana aikowa da su Nijeriya ta buga wata maƙala wacce a cikinta aka ci zarafin Sahabin Annabi (SAW) mai shuhura watau Abu Huraira (R.A). Wannan ya tayar da hankalin wasu daga cikin mabiyan Zakzaki inda suka nemi ya fito fili ya la'anci wannan maƙala amma ya ƙiya. Wannan shi ya buɗe idanun da yawa daga cikin mabiyansa, waƙanda a da jahilci

da bin son zuciyar ya rufe idanun nasu. Daga nan aka samu wani reshe a cikin mabiyar Zakzaki wanda ya yi ta matsawa malamin lamba a kan ya fito fili ya bayyana matsayinsa dangane da ko Shi'a yake yi ko a'a. Zakzaki ya ci gaba da noƙewa har dai daga bisani tusa ta kurewa bodari kuma gaskiya ta yi halinta. A cikin shekarar 1995 aka yi uwar watsi bayan wani taron kure karya da aka yi wa Zakzaki a hedkwatarsa a Zaria. Mabiyan da yawa, ciki har da manyan almajiransa, suka balle, suka yi shelar barrantarsu da Zakzaki da tafarkinsa na Rafilanci kuma suka kafa tasu kungiya ta yunkurin jaddada Musulunci a kan tafarkin Ahlus Sunna, Jama'atu Tajdidil Islam (J.T.I.), a farkashin shugabancin Malam Abubakar Mujahid. A yanzu asirin Zakzaki ya tonu kuma *takiya* ta kare, amma kash! Biri ya riga ya yi barna.

Dalilan Yaƙuwar Shi'a a Nijeriya

Akwai dalilai masu yawa da suka taimaka wajen yaƙuwar tafarkin Rafilanci a nan kasar. Za mu duba muhimmai daga cikinsu.

Dalili Na Farko: Gazawar Malamai

Dalili na daya kuma mafi muhimmanci, shi ne gazawar malamai a shugabancin jama'a da shiryar da su, da yi musu jagora da katangance su daga bata. Domin famintar wannan dalili za mu kasa malamai gida uku.

1. Malaman zaure, ko kuma malaman buzu kamar yadda ake kiran su a wasu wurare. Wannan kashi a cikin malamai su ne mafi girma, mafi alƙadari kuma mafi kima a idanun mutane. Amma duk da girma da kimarsu da muke gani, za mu rufe ido mu fadi gaskiya game da su domin gaskiya ta fi ko wane mai kima kima.

Matsala ta farko da malaman zaure, yawancin su, shi ne imma dai suna da farancin sani ko kuma ilminsu ya saba Sunna. Dauki ilmin Tauhidi ga misali,

wanda shi ne mafi muhimmanci kuma mafi faukakar dukkan ilman Musulunci. Har yanzu malamanmu na buzu ba su rungumi tafarkin Sunna ba a babin Tauhidi; Tauhidinsu imma Ash'ariya ne ko kuma Tauhidin masu Ilmul Kalam wanda yake da tushensa a wajen Mu'utazilawa ko Falasifawa.

A fannin Fikihu, wanda shi ne fannin da malaman zaure suka yi fice, yawancinsu a Fikihun Malikiya kawai suka tsaya. Idan mutum ya duba cewa banda sauran mazhabobi uku fitattu, watau Hanafiya, Shafi'iyar da Hanbaliya, akwai mazhabobin Zahiriya da Zaidiya, banda mazhabobin daidukun malamai wadanda ba su samu yaduwa ba kamar mazhabar Imam Thauri da Imam Auza'i da sauransu, sai mutum ya ga cewa babu shakka malamanmu kafan suka debo a Fikihun Musulunci. Ba'a maganar fannin *Usulul Fikhi*. Kuma ko a Malikiya ma, wasu littafai ne kididdigaggu suke lakema, wasu manyan littafan mazhabar yawancinsu ba su karanta su, kamar *Tafsirin Kurdubi* da *Tafsirin* Abubakar Ibnul Arabi, da *Altamhid* na Ibnu Abdilbarri da *Bidayatul Mujtahid* na Ibnu Rushd, da sauransu. A nan ba kuɗin goro muke yi wa malaman ba; amma muna bayyana halin yawancinsu ne.

A fannin Tafsiri kuwa, ya ishe ka manuniya cewa a kasar Hausa duka idan mutum ya ce, “Na tafi wajen jalalaini,” to wajen karatun tafsiri yake nufi saboda tafsiri shi ne jalalaini kuma jalalaini shi ni tafsiri. Wannan yana nuna yadda malamanmu suka tsaya a kan littafin *Tafsirul Jalalaini* na Jalaluddinil Mahalli da Jalaluddinis Suyudi kawai a koyo da koyarwarsu na fannin Tafsiri. Idan aka duba cewa wannan littafi bai kai matsayin moda guda ba a cikin kogi dangane da abinda aka rubuta a fannin Tafsiri, sai a ga cewa tabbas abinda malamanmu suka rasa ya fi abinda suka samu a cikin wannan fanni. Bari batun ilmin *Usulul Tafsir*. A nan ma, ba kuɗin goro muke yi wa malaman ba; amma hukunci a kan mafi yawa ake yin sa, mafi karanci togewa ne.

Matsalar Luga a wajen malaman buzu makomarta ita ce ga matsalar manhaja da tsarin koyarwa. Koyon Luga yana da rukunai uku: karatu da rubutu da furuci. Ga alama malaman zaure karatu kafai suke yi saboda a tsarin karatun zaure babu zancen a bayar da aiki a rubuto, watau abinda ake cewa da Larabci “tamrinat” ko “tamarin”, ko kuma da Turanci “exercises”. Wannan ya sa koda yake malaman zaure yawanci suna da babbar taska ta daid'ekun kalmoni, “vocabulary”, amma magana da Larabci tana yi musu wuya, haka nan rubutawa. Kuma koda yake ana iya lura cewa malaman buzu gwanayen rubutun waka ne da Larabci, makomar wannan, wata kila, shi ne cewa ita waka ‘yar kyaikwayo ce.

Haka nan a fannonin *Hadisi* da *Tarihi* da *Sira* da *Firaƙ*; malaman buzu, in ka dauke su gaba daya, suna da farancin rabo a cikin wafan nan ilmai. Rashin ilmin *Firaƙ*, watau ilmin kungiyoyin bidi’a da akidojinsu, shi ya sa malaman zaure suka rasa ta yi a gaban kogin Shi’anci yayin da ya yi ambaliya domin ya tafi da matasan Musulmi. Manyan littafan da aka rubuta a ilmin *Firaƙ* kamar *Almilal wal Nihal* na Shahrastani da *Makalatul Islamiyina wa Ikhtilaful Musallina* na Imam Abul Hassan Al’ash’ari da *Alfarƙu baina Firaƙ* na Shaihu Islami Abdulkahir Albagdadi da *Alfisal fil Milal wal Ahwa’i wal Nihal* na Ibnu Hazm Al’andalusi da sauransu, yawancinsu ko sunayensu ba su taɓa ji ba.

Wannan ya sa suka dauka cewa wai Shi’anci wani wasan yara ne wanda za su bari in sun girma! Idan aka ce su bincika abinda yake faruwa a tsakanin Rafilawa sai su ce, haba wannan hayaniyar furuciya ce suke yi, za su bari ne. Sai ga shi wafan nan malamai wafanda suka tashi zaune tsaye a saboda wasu ‘yan kungiyoyi da suka ce wai suna zagin waliyai, sai ga shi ana zagin Sahabban Annabi (SAW), ana kafirta su, amma sun yi shuru. Saboda haka malaman suka kyautata alwala amma suka gaza sallah!

Abinda ya gabata dangane da ilminsu ne; amma idan muka duba ayyukansu sai mu ga abin mamakin. Mun gabatar da bayani cewa a cikin malaman Musulunci a nan kasar, malaman zaure su ne mafi yawa, mafi alƙadari kuma mafi kima a idanun mutane. Abinda ya sa suka zama haka shi ne cewa su magadan Jihadin Shaihu Danfodiyo ne. Amma a yau, ayyukansu da halayensu sun saba da na malaman Jihadi. Malaman Jihadi sun yi ilmi mai zurfi, kuma littafan da suka bari suna shaidawa da haka, amma malamanmu na yau abin ba haka yake ba. Shaihu Usmanu ya rubuta kimanin littafai 90, Shaihu Abdullahi kimanin 70; Muhammad Bello dan Shaihu kimanin 80; Nana Asma’u kimanin 55; amma malamanmu na yau, saboda gafala rubutun ma laifi suka dauke shi. Idan ka ce su rubuta littafi sai su ce wai ba su gama da waƙanda aka riga aka rubuta ba; idan kuma kai ka rubuta sai su ce ka yi karambani. Alhali Shaihu Usmanu, a cikin littafinsa *Najmul Ikhwani*, yana kira ga Musulmi da su riƙa karanta littafan malaman zamaninsu, saboda malaman ko wane zamani su suka fi sanin matsalolin wannan zamanin, kuma wajibinsu ne su nemawa matsalolin magani.

Malaman jihadi sun yi wa’azi, malaman buzu ba sa yin wa’azi sai kaƙan. Malaman jihadi sun yaƙi bidi’a, malaman zaure su bidi’ar suke yaƙawa kuma duk wanda yake yaƙi da bidi’a to su shi ne abokin gabarsu. Malaman jihadi sun nesanci sarakai da masu mulki, na yanzu kuwa shige musu suke yi. Malaman jihadi sun yi jihadi kuma sun jaddada addini, malamanmu na yau ba su san ko inda za’a kama bakin zaren ba. Malaman Jihadi sun tsaya tsaiwar daka, sun yi gwagwarmayar tabbatar da gaskiya da tsai da adalci, malamanmu na yau cewa suke yi yanzu zamanin yin shiru ne da lazimtar cikin gida, kamar yadda wani babban malamin zaure ya faɗa wa Shaihu Abubakar Mahmud Gumi.¹ Malaman jihadi sun gina al’umma, malaman buzu sai aikin gina gidajensu na gado. Ko

---

¹ Duba **Where I Stand** na Abubakar Mahmud Gumi, bugun Spectrum Books, Ibadan-Nijeriya, 1992, shafi na 51.

wane malami ya kasaita sai ka ji ya naɗa khalifa, wai ɗan da zai gaje shi. Ko waye ya ce musu ilmi gado ne? Malaman jihadi sun ce a yi sana'a (duba *Ahkamul Makasib* na Muhammad Bello) su kuwa yawanci ba sa sana'ar, balle su ce wani ya yi, sai cin abinda suke kira albarkacin makaranta!! Wani malamin ma har faɗa yake yi don me za'a ce Musulmi su daina bara!! Kuma karya yake yi; shi 'ya'yansa ba sa bara.

Kai a yau ta kai cewa malaman buzu da yawansu, ba wai kawai sun raba gari da tafarkin Shaihu Danfodiyo ba da tarihinsa da koyarwarsa, a'a yakar sa ma suke yi! Sun kaurace wa littafansa da ilminsa da koyarwarsa. Mutum zai yi shekara guda cur bai ji sunan Danfodiyo ya gudana a bakin ɗayansu ba a wajen karatu ko wa'azi. Maimakon haka, sun rungumi koyarwar wasu jahilan malamai waɗanda bas u zo kasar nan da kome ba sai diwanin wake-wake.

Wannan shi ne halin yawancin malaman azure, kuma shi ne tushen kusan dukkanin matsalolin da muke fama da su a yau. Don haka babu mamaki idan ba su taka rawa ta ku-zo-ku-gani ba wajen hana yaɗuwar Shi'anci a kasar nan.

2. Kashi na biyu na malaman shi ne wanda za mu kira da sunan Ustazai. Wannan kashi ya haɗa da dukkan waɗanda suka yi karatun addini amma a zamanance, kamar waɗanda suka halarci makarantun Haya Muslim kuma suka yi karatun diflomomi ko digiri na fannin nazarin addinin Musulunci ko Shari'a a manyan makarantu da jami'o'in kasar nan. Kuma ya haɗa da waɗanda suka yi karatu a jami'o'in kasashen Larabawa da sauran kasashen Musulmi. Waɗan nan yawanci suna da kyakkyawar manhaja ta koyon karatu kuma ilminsu yana da faɗi da zurfi koda yake wasunsu, kamar waɗanda suka fita daga jami'o'in kasarnan, ilmin nasu faɗi gareshi kawai amma ba zurfi. Sai dai duk da haka suna samun kyakkyawan harsashi wanda yake ba da dama ga duk wanda yake so cikinsu da ya

zurfafa. Suna tsakuro wani abu kusan daga ko wane fanni muhimmi na addinin Musulunci kamar Alkur'ani da Hadisi (wadfan nan ba su da karfi a manhajojin jami'o'in Nijeriya); Fikihu da Usulul Fikihi, Falsafa da Tauhidi (a makarantun Nijeriya yawanci Tauhidin Ash'ariya ake koyarwa); Tarihi da Sira; da kuma fannonin Luga daban – daban irin su Adab, Nahawu, Sarfu, Balaga da ressanta uku, Aruli, da sauransu. Samun kakkarfan harsashe na Luga yana zama tamkar wani mabudfi ga Ustazai wanda suke bude taskokin ilmi da shi.

Kamar yadda Ustazai suka sha bamban a wajen ilminsu, da mai zurfin ilmi da mai cikin cokali, haka nan suka sha bamban wajen ayyukansu da halayensu da sadaukar da kansu ga addini. Akwai masu akidar Salaf, masu bin Sunna da yakar bidi'a, kamar yadda akwai 'yan gargajiya wajen akidarsu da fahimtarsu da rungumar bidi'a. Daga cikin wadfan nan na biyun akwai wadanda suka fito daga gidajen malaman zaure, wadanda suka fito daga gidajen sarautar gargajiya da masu karkata ga farikun Sufaye. A cikin Ustazai akwai masu yin wa'azi da wadanda ba sa yi, da masu yakar bidi'a da 'yan ba-ruwanmu da wadanda suka sadaukar da kawunansu domin koyar da mutane da aikin da'awa da wadanda ba sa koyarwa sai dai a aji inda ake biyan albashi.

Yawanci wadanda suka wayar da kan Musulmi dangane da tafarkin Rafilanci, suka bayyana bacinsa da sharrinsa da batansa, suka yi fama don dakatar da yaduwar Shi'anci a tsakanin Musulmi daga cikin wannan kashi suke. Daga cikinsu akwai wadanda suka yi amfani da koyarwa da wa'azi wajen yakar Shi'a kamar Shaihu Abubakar Mahmud Gumi, wasu sun yi amfani da huduba kamar Shaihu Abubakar Jibril Sakkwato, wasu sun yi amfani da alkalumansu kamar Shaihu Aminuddini Abubakar Kano wanda ya fassara littafin *Alkhubudul Arida* na Muhibbud Dini Alkhadib zuwa harshen Hausa wanda a karon farko ya fallasa asirin Shi'a ga jamhurun Musulmi wadanda ba sa karatun Larabci ko Turanci.

3 Saboda rashin kalmar da ta fi, za mu kira kashi na uku na malaman da sunan Burazozi wanda wannan hausancewa ne na kalmar “brothers” ta Turanci wace take nufin ‘yan uwa. Abinda nake nufi da burazozi, ko kuma ‘Yan Buraza kamar yadda aka fi sanin su, su ne mutane, yawanci matasa, waƙanda suke da son Musulunci a zuci amma kuma galibi suke da ƙarancin saninsa. Yawanci suna sanin Musulunci ta hanyar sauraron laccoci a wurin taruka, karanta ƙasidu da maƙalu a cikin jaridu na yau da kullum da kuma mujallu masu kulawa da al’amuran Musulmi. Yawancinsu ɗalibai ne masu karatun fannoni dabam-daban a manyan makarantu da jami’o’i kamar fannonin kimiya, fasaha, tattalin arziki, likita, lauya da sauransu. Kaɗan ne daga cikinsu suka karanta Musulunci kuma a mataki na ƙasa ainun, imma I.R.K. a makarantun sakandare ko kuma ƙaramar faifa ta aro a jami’a.

Kamar yadda na faɗi a baya, yawancin waɗannan matasa ne masu tsananin son addini da kishin sa amma kuma babu waɗatar ilminsa. Idan ka haɗa ƙarancin sani da tsananin kishi da gaɓin ƙuruciya, sai ka samu wani kwaɗo mai haɗari. Kuma da yake yawanci suna jin Turanci, harshen da shi ne ake yin amfani, kuma ake burga, da shi a makarantu, wannan sai ya ba su damar shaƙe wuyan makirfon da faɗi a saurare su, koda abinda za su faɗi ɗin ba shi da nauyi ainun. Wani babban abinda yake ƙara tauye su shi ne rashin jin Larabci kuma kamar yadda aka sani duk wanda bai jin Larabci to ba ya shan kunun Musulunci sai dai ya sha farau – farau. Wannan kashi na “malamai” daga cikinsu ne yawancin ‘yan Shi’a suka fito, ciki har da madugunsu Malam Zakzaki.

Wannan bayani duka ba yana nufin cewa wannan kashi na malamai bai yi wa Musulunci kome ba; a’a. A haƙiƙa ‘Yan Buraza sun toshe wata babbar kafa a makarantunmu wacce, musamman a shekarun 1970 da 1980, ba mai iya toshe ta sai su. Sun taimaka ainun wajen tsayar da ibadoji, kamar sallah da azumi, a makarantu, sun tari ƙalubalen ƙungiyoyin Kirista kuma sun taimaka wajen

yakar malamai da dalibai masu karkata ga tafarkin Gurguzu a jami'o'inmu a lokacin da Kwaminisanci yake yakar addinai da al'adu a kasashe masu tasowa.

Sai dai wannan kashi na malamai, da yawa daga cikinsu, bayan sun manyanta kuma sun taka matakin shugabanci da tasiri a cikin al'umma, har yau abin takaici suna nan suna yafa Shi'a, wasu a kan rashin sani wasu kuma a bisa ganganci. Daga cikinsu, ga misali, akwai wani dan jarida mai kima a idanun makaranta, wanda ya yi rubutu a wata jarida wacce ake mata kallon ta Musulmi ce, yana cewa wai kiyayyar da Larabawa suke nuna wa mutanen Iran kiyayya ce da aka gina ta a kan kabilanci, yana nufin saboda su 'yan Iran Farisawa ne ba Larabawa ba, kuma wai sabanin dake tsakaninsu ba na akida ba ne. Babu shakka wannan dan jaridar imma dai ya shiga fagen da ba shi da sani a kai, abinda bai dace da dan jarida mai mutunci da amana ba, ko kuma yana yaudarar makarantansa ne da gangan.¹

Akwai wani Farfesan Tarihi (amma ba Tarihin Musulunci ba) wanda ya ba da lacca a munasabar bikin Ashura na 'yan Shi'a na shekarar 1432/2011 a Kano, inda ya ce wai ranar da Hussaini(RA) ya yi shahada ita ce rana mafi muhimmanci a tarihin Musulunci.

Abin mamaki! Ba ranar da Annabi(SAW) ya yi hijira zuwa Madina ba (wacce Sahabbai suka zaɓe ta, don muhimmancinta, ta zama rana ta farko a kalendar Musulunci); ba ranar yakin Badar ba (wacce Allah ya kira ta a cikin Alkur'ani: **Yaumul Furkani**: Ranar rabewa tsakanin karya da gaskiya); ba ranar Sulhun Hudaibiyya ba (sulhun da Allah ya kira shi a cikin Alkur'ani: **Fatahan Mubina**: Budi mabayyani); ba ranar Fatahu Makkata ba (ranar da aka kawo karshen bautar gumaka a kasar Larabawa); a'a, ranar da Hussaini ya yi shahada ita ce mafi muhimmanci a tarihin Musulunci! Ban sani ba wannan jahilci ne daga bangaren Farfesan ko kuwa ya sha farfesun Iran ne, shi ya sa yake faɗin haka da gan-gan don ya batar da mutane?

---

¹ Domin tabbatar da haka, duba littafinmu **Matsayin Musulmi a wajen 'Yan shi'a**.

Kuma wasu jaridu da ake wa kallon cewa su na Musulmi ne sun dauko wannan bankaura ta Farfesan, sun buga ta, suna yada ta a tsakanin al'umma. Shin rashin sani ne wannan ko kuwa wata kullalliya ce? Ta yaya 'yan jaridarmu za su jahilci addininmu? Ko ta kafa mutanen da aikinsu ne ilmantar da jama'a da fadakar da su da wayar da su, za su komo suna yi musu rufa-ido?

Na karanta wata makala a cikin jaridar **Daily Trust** fitowar Alhamis, 23 ga watan Fabrairu, 2012 shafi na 52, inda wata ma'aikaciyar jaridar mai suna Hajiya Wance ta ruwaito wani malamin Shi'a yana zargin Sayyidina Abubakar da Sayyidina Umar, Allah ya kara musu yarda, da cewa wai sun yi mubaya'a ga Ali binu Abi Dalib(RA) a kan khilafa a gaban Annabi(SAW) amma bayan rasuwar Annabi din sai suka warware wannan mubaya'ar.

Sai na yi mamaki yadda jaridar za ta tallata wannan zargi na Shi'a tare da cewa zargin ya saba da tarihi ingantacce, kuma tare da cewa zargin yana tattare da batanci ga wadannan manyan Sahabbai. Na ce a raina da wani dan Majalisar Dattijai ne ko Majalisar Wakilai aka yi wa wannan zargi da wata kila jaridar sai ta tuntuɓe shi, ko ta tuntuɓi wani mataimakinsa, kafin ta buga zargin don ya kare kansa ko ya karya, kamar yadda jaridu masu mutunci suke yi. (Wani da ba na tuhuma da karya ya tabbatar mun da cewa sun aike da martani daga baya, amma jaridar ba ta buga ba.)

Ita wannan musakar Hajiyar da ta rubuta makalar da Editanta jahili, ko munafuki, da ya buga ta ba su sani ba cewa warware mubaya'a babban laifi ne a Musulunci wanda bai kamata a dangana shi ga gama-garin Musulmi ba, balle Sahabi, balle shugabannin Sahabbai irin su Abubakar da Umar, musamman kuma da yake wannan mubaya'ar an yi ta da umarnin Annabi(SAW) kuma a gabansa. Dangana musu wannan laifi zargin su ne da aikata FASIKANCI.

Imam Muslim ya fitar da hadisi daga Abu Sa'id Alkhuduri(RA) ya ce: Manzon Allah(SAW) ya ce, "Idan aka yi mubaya'a ga khalifofi biyu to ku kashe na baya daga cikinsu."¹ Da yake sharhin hadisin, Imam Nawawi ya ce, "Ma'anar hadisin: Idan aka yi mubaya'a ga wani khalifa bayan an riga an yi ga wani, to mubaya'ar na farko ita ce ingantacciya kuma wajibi ne a cika ta. Sa'an nan

---

¹ Sahih Muslim.

mubaya'ar na biyun batacciya ce kuma haramun ne a cika ta. Haka nan haram ne gare shi (khalifan na biyu) ya neme ta (mubaya'ar tasa)."¹

Mai karatu yana iya gani a fili cewa waƙannan talukai biyu, ina nufin Hajiya musaka da jahilin Edita, sun taimaka wajen tallata wannan zargi na karya kuma sun dangana wa Abubakar da Umar, Allah ya kara musu yarda, munanan abubuwa guda biyu: barin wajibi da aikata haram. Wannan da harshen Shari'a shi ake cewa fasifanci. Wata kila muna iya karawa da wani abu na uku wanda ya fi biyun muni: sabawa umarnin Annabi(SAW) da gangan, abinda yana iya zama kafirci, wanda kuma shi 'yan Shi'a suke nufi da wannan zargin tunda su a wajensu waƙannan Sahabban kafirai ne masu ridda. Wal iyazu billah!

Muna fata wannan zai zama gargadi ga masu karambani a cikin ilmin Musulunci da su sama wa kansu lafiya, su kyale masu kwarewa da fagensu.

Dalili na Biyu: Jahilci

A yayin da malamai suka gaza sai jahilci ya samu filin baje koli. Juyin juya hali na kasar Iran ya faranta ran al'ummar Musulmi ganin yadda tutar Musulunci ta daukaka da yadda daular kafirci mafi girma, Amurka, ta kunyata. Wannan ya sa Musulmi da yawa suka sha'afa da akidar mutanen Iran a lokacin da suka riƙa duban su a matsayin wani abin koyi da ya kamata kowa ya yi koyi da su. Da yawa daga Musulmi sun zaci cewa bajintar mutanen Iran da nasarar da suka samu ta 'yantar da kansu daga zaluncin Amurkawa da danniyar Turawan yammacin duniya baki daya, sanadinta shi ne akidar Rafilanci da suka kudure. Wasu jahilai kuma suka riƙa zaton cewa munafunci da suke gani a wurin wasu sarakai da shugabannin kasashen Musulmi masu bin tafarkin Sunna tushensa shi ne akidarsu ta Sunna wace babu bore, ba gwagwarmaya, kuma babu kundumbala a cikinta. Wannan sai ya sa Musulmi da yawa, musamman matasa, masu tsananin son Musulunci da kin kafirci da jin takaicin halin

---

¹ Duba **Sharhu Sahih Muslim** na Imam Muhyiddin binu Sharaf Annawawi, bugun Darul Fikir, Bairut, 1401, mujalladi na 12 shafi na 231.

kaskanci da koma baya da al'umma suke ciki, suka riƙa ganin sun sami mafita a cikin koyi da mutanen Iran.

Wani abu da ya ƙara wa mutanen Iran farin jini da haiba a idanun Musulumi waƙanda zukaƙansu suke cike da son Musulunci amma ƙwaƙwalensu wayam, shi ne wasu kalmomi masu ƙyalli da ƙyal-ƙyali da suka riƙa amfani da su kamar gwagwarmaya, barranta daga daƙutai, gogayya da kafircin duniya, yaƙi da waƙanda suka kangarewa Allah Ta'ala, fatattakar Yahudawa da 'yanto masallacin Baitul Maƙdis, kafa jumhuriyar Islama, yin shahada wajen daƙaka addinin Allah, da irin waƙan nan kalmomin take da kirari waƙanda Rafilawa suka yi ta burgewa da su.

Ga alama irin waƙan nan kalmomi su suka burge Zakzaki da maƙarrabansa inda suka yi ta maimaita su kamar yadda akun kuturu take kyaikwayon abinda aka gaya mata ba tare da ta san ma'anarsa ba. Da waƙan nan kalmomi su ma suka ja gayya, inda komai na Iran ya zama abin yayi, kama daga babbaƙun rawunansu zuwa manyan alkebbunsu, kai har da sunayensu da laƙabansu, da tafiyarsu da maganarsu. Hotunansu da jaridunsu da mujallunsu da uwa uba littafansu suka cika ko ina. A cikin wannan ruƙu, mugunyar aƙidarsu ta yi saraf ta shige ƙwaƙwalen dake haihai. Da haka ne Shi'a ta yaƙu a Nijeriya a ƙarƙashin inuwar gazawar malamai da gafalarsu.

Dalili na Uku: Talauci

Talauci shu'umin abu ne. Yana zama haƙari ga lafiyar mutum da tunaninsa; ga halayensa da daƙi'unsu; ga zamantakewar iyali da zaman lafiyar al'umma; kuma abinda ya fi kome haƙari, talauci yana iya mayar da Musulmi kafirai. Wannan ya sa Manzon Allah (SAW) a koda yausha yake addu'a yana neman tsari daga talauci, kamar yadda aka ruwaito yana cewa, "Ya Ubangi, ina neman tsarinka daga

talauci da karanci da kaskanci.” (Abu Dawuda da Nasa’i). Kuma yana cewa, “Ya Ubangiji, ina neman tsarinka daga kafirci da talauci.” (Abu Dawuda). Duba ka gani yadda ya gama tsakanin kafirci da talauci za ka fahimci cewa hadarin talauci yana da girma.¹

Talauci ya taka mugunyar rawa ta fuska biyu wajen yaduwar tafarkin Shi’anci a tsakanin matasa Musulmi a Nijeriya. Fuska ta ɗaya ita ce kasancewar matasa da iyayensu yawanci suna fama da talauci da rashin abin yi, don haka Rafilanci wanda yake cike da hayaniya da zanga-zanga da sauransu, sai ya zama wata mafita ce ga matasa da za su fita daga zaman banza da suke fama da shi kuma su sami abin yi wanda zai shagaltar da su daga matsalolin rayuwa waɗanda suka dabaibaye su. Fuska ta biyu ita ce kasancewar da’awar ‘yan Shi’a da harakarsu ta ɗauki salon zuga talakawa a kan masu mulki da attajirai ta yadda koda yausha suke maimaita magana a kan ɗagutai da azzalumai wanda ya sa talakawan Musulmi, waɗanda a haƙiƙa an zalunce su ɗin, suka rufawa ‘yan Shi’a baya domin huɗe fushi da fatan rama gayya a karkashin daular Shi’awa wacce suke fatan kafawa.

Yana da wuya a yi bayani filla-filla yadda gwamnatin kasar Iran ta yi amfani da kuɗi wajen yada tafarkin Rafilanci a Nijeriya, amma kowa ya san da walaki wai goro a miya. A lokacin da yake kan ganiyarsa, kafin Shi’ancinsa ya fito fili rabin mabiyansa su balle masa, Malam Zakzaki tare da gwamnoninsa na jihohi, watau amir-amir da ya kafa a jihohi, duka suna rayuwa maya-maya, irin rayuwar attajirai masu hannu da shuni. Banda katafaren gidan da ya gina a garinsu Zaria, malamin kuma yana more kayan alatu kamar zunduma-zunduman motoci, kayan sadarwa na zamani, karikicen lantarki da sauransu. Wannan kuma shi ne halin manyan maƙarrabansa waɗanda suke a hedkwatarsa a Zaria da kuma waɗanda suke a

---

¹ Domin ganin hadarin talauci da muninsa, sai a duba **Mushkilatul Faqar wa Kaifa Alajahal Islam** na Yusuf Alqaradawi, bugun Maktabatu Wahaba, Alqahira, 1415/1995, shafi na 12-25.

jihohi. Saboda haka muke ganin cewa mutanen, kasancewar ba sa yin aikin gwamnati ko kamfani tunda wannan a ganinsu aikin dagutu ne, ba za su rasa samun dan hasafi ba daga wasu kafafe da bangarori wanda da shi ne suke tafiyar da harkokin kungiyarsu kuma su samu tsabar da suke watsa wa ‘yan tsaki. Kuma idan muka dubi talaucin da mutanen kasar nan suke fama da shi, musamman Musulmi, tun daga farkon shekarun 1980, lallai tsaba na iya kai ‘yan tsaki ko ina, in ya so ta baro su.

Sai dai a yanzu an samu canji a tunanin ‘yan Shi’a da ayyukansu. Tuni suka daina kin aikin dagutu, tun da a yanzu ana samun su a cikin ayyukan gwamnati da na kamfani, bugu da kari a kan sana’o’I dabam-daban da suke yi. Hakan ya basu dammar kafa tsari na tattara kudafe daga mabiyansu wadanda suke amfani dasu wajen jawo mutane da shigar da su tafarkinsu ta hanyar agaji da taimakon mabukata da sauransu.

Dalili na Hudu: Tabarbarewar Zamantakewa

Wani dalili da ya taimaka wajen yaduwar Rafilanci shi ne tabarbarewar yanayin zamantakewa a tsakanin jama’a sakamakon sauye-sauye da suka faru a rayuwar al’ummarmu. Wadan nan sauye-sauye sun hada da kaura daga rayuwar karkara zuwa rayuwar maraya, tasirin rayuwar wasu al’ummai a kanmu, raunin dangantaka tsakanin rukunan al’umma: tsakanin iyaye da ‘ya’ya, manya da yara, shugabanni da talakawa, malamai da mabiya, da sauransu.

A yanzu kulawar iyaye ga yaransu ta yi karanci ta yadda uba bai sanin inda dansa yake yin harkokinsa, ko da su wa yake hulfa. Don haka bai san abinda ya koyo, ko ra’ayin da ya dauko ba. Ikon da manya ke da shi a kan yara a yanzu ya yi rauni. A da ana cewa yaro na kowa ne, kuma babban mutum ko dattijo yana iya tsawatawa yara koda bai san su ba kuma dole su saurare shi. Amma a yanzu ana

ganin yara suna cin karensu ba babbaka, babu mai ce musu ku ci kanku. A yau, talakawa sun daina mutunta shugabanni waƙanda suka rasa kwarjininsu saboda karya da sata ('yan siyasa), jahilci da kwadayi (sarakan gargajiya). Mawadata sun rasa ban girman matalauta waƙanda suke ganin son abin duniyarsu ya yi yawa, kuma sun hana su haƙƙinsu na zakka. Malamai su ma girmansu ya faɗi a lokacin da mutane suka lura cewa suna gudu bayan abin duniya kuma sun miƙa wuya ga masu mulki da mawadata, sa'an nan sun bar matsayinsu na magadan annabawa.

Wannan sakwarkwacewa a cikin alaƙar rukunan al'umma junansu da juna ta bar matasa da gama-garin mutane a sake ba kariya, kuma wannan hali ya bai wa baraden Dujal, kamar shugabannin Shi'a, damar su baje kolinsu kuma su ci karensu ba babbaka. A sakamakon haka, magoya bayansu sai ƙara yawa suke yi koda yake abinda suke kira zuwa gare shi halaka ne da bata.

Dalili na Biyar: Gazawar Masu Mulki

Tsare Addini, *hifzud dini*, yana cikin manyan manufofin Shari'ar Musulunci, *Makasidul Shari'a*, kuma tabbatar da shi aikin hukuma ne. Daga cikin hanyoyin tsare addini akwai kiyaye shi daga dukkan abinda zai iya gurbata shi, ko ya bata kyawunsa kamar bidi'o'i da camfe-camfe da tsurface-tsurface da duk wani abu da ya saba wa Alkur'ani da Sunna.

Abin takaici ne cewa, tsarin siyasar da muke bi a yau tsari ne wanda babu ruwansa da addini. Saboda haka masu mulki suke ko-in-kula da abinda ya shafi addini sai fa idan ya zama zai amfani manufofinsu da maslahohinsu na siyasa. A sakamakon haka, Musulunci ya zama ba shi da gata, ko wane jahili, ko wani mugun malami Dujal sai ya shiga harkar addini ya yi abinda ya ga dama. Wani abin mamaki kuma shi ne, ko a jihohin da suke amfani da Shari'a a yanzu, abin bai canja ba. Koda yake an kafa ma'aikatun kula da harkokin addini a waƙan nan jihohi, amma ga alama waƙan nan ma'aikatu ba su ɗauki yaƙi da bidi'o'i a matsayin ɗaya daga cikin manyan ayyukansu ba. Wannan kuwa ba abinda yake

nunawa sai rashin fahimtar aikinsu, ko rashin sanin makamar aikin. Idan Ma'aikatar Kula da Harkokin Addinin Musulunci ba ta yaƙi bidi'a da masu yaƙa bidi'a ba, to mene ne amfaninta?

Ya kamata gwamnatocin jihohin Musulmi, kai har ma da gwamnatin tarayya, su fahimci haƙiƙanin Rafilanci da ɗabi'arsa. Yaɗuwar Shi'anci *MATSALA CE TA TSARO*, ba wai kurum matsala ce ta addini ko ta zamantakewa ba. Babu inda za'a samu Shi'a ta yaɗu a tsakanin Musulmi ba tare da sun kawo fitina da tashin hankali da zubar da jini ba. Wannan shi ne abinda tarihi yake shaida da shi kuma shi ne abinda muke gani a yau a dukkan ƙasashen da suke da 'yan Shi'a masu yawa kamar ƙasar Siriya da Pakistan da Iraƙi da Lebanon, da sauransu. Saboda haka zai zama tamkar wani kyakkyawan riga kafi ne idan Musulmin Nijeriya suka yiwa kansu ƙiyamallaili, suka tsayar da yaɗuwar Shi'a tun al'amarinta bai faskara ba. Kuma abin farin ciki shi ne, har yau ba'a makara ba; amma an yi kusa!

Gudunmawar Sufaye ga Yaɗuwar Shi'a

Wani abu da zai iya shiga cikin dalilan yaɗuwar Shi'a a Nijeriya shi ne taimako da malamai da mabiyan ɗarifikun Sufaye suka bayar wajen hakan. Da ma dai akwai alaƙa mai ƙarfi a tsakanin Shi'a da Sufanci ta wajen kafuwarsu da aƙidojinsu. Malamai da yawa sun yi magana a kan wannan alaƙa, amma za mu ba da misali da maganar wani malami wanda babu mai zargin sa da cewa shi "mai tsananin ra'ayin Sunna ne," ko almajirin Ibnu Taimiyya ne, ko ɗan Wahhabiyya ne. Wannan malami shi ne Ibnu Khaldun. Ga abinda yake faɗi dangane da dangantakar Rafilawa da 'yan Ɗarifa:

"Sa'an nan 'yan baya daga Sufaye suka fara magana a kan kashafi da al'amuran gaibu, kuma aƙidojin Hululu da Dayantakar Samuwa suka bayyana a

tsakaninsu.¹ Sai suka yi tarayya da Imamiyya (Shi'a 'yan dozin) da Rafilawa waƙanda suka kuɗure allantakar Imamai da Hululu. Kuma magana a kan Kuɗubi da Abdalu ta bayyana a tsakaninsu, kamar suna kwaikwayon aƙidar Rafilawa dangane da Imamai da Nuƙaba'u. Kuma suka aro aƙidojin Shi'awa."²

Har yau, Ibnu Khaldun yana faɗi a wani wurin dabam, "Sa'an nan waƙan nan Sufaye 'yan baya, masu maganar kashafi da al'amuran gaibu, suka zurfafa... Kuma magabatansu sun kasance suna gauraya da Isma'iliyya Rafilawa masu kuɗuri da Hululu da allantakar Imamai, tafarkin da ba'a san shi ba a wajen na farkonsu. Sai ko wanne (daga ƙungiyoyin biyu) ya ɗarsa daga tafarkin ɗan uwansa."³

To amma duk da wanan dangantaka da alaƙa mai ƙarfi a tushe da aƙidu, ƙungiyoyin biyu suna da bambance-bambance masu yawa. Ga wasu daga ciki:

Da farko, 'yan Shi'a suna kafirta Sahabban Annabi(SAW) baki ɗayansu in banda guda bakwai kawai, su kuwa 'yan ɗariƙa ba sa kafirta ko ɗaya daga cikin Sahabbai.

'Yan Shi'a suna zagin Sahabbai, suna yi musu ƙazafi, suna zagin Uwayen Muminai matan Manzon Allah(SAW) suna yi musu ƙazafi, su kuwa 'yan ɗariƙa ba sa zagin su, ba sa yi musu ƙazafi, maimakon haka suna girmama su, suna ƙaunar su.

'Yan Shi'a ba su yarda da khalifancin Khulafa'ur Rashiduna ba, Abubakar da Umar da Usmanu, sai Ali kawai, su kuwa 'yan ɗariƙa sun yi imani da khalifancin guda huɗun baki ɗaya.

---

¹ Dangane da ma'anar Hululu da Dayantakar Samuwa, sai a duba littafinmu **Sufanci da Aqidun Sufaye**.

² A duba **Muqaddimatu Ibni Khaldun** na Abdurrahman binu Khaldun, bugun Darul Kutubil Ilmiyya, Bairut, 1424/2003, shafi na 254.

³ **Muqaddimatu Ibni Khaldun**, shafi na 386.

‘Yan Shi’a sun yi imani da khalifanci (ko imamancin) Imamai goma sha biyu: Ali, Hassan, Hussaini, Ali Zainul Abidin, Muhammad Bakir, Ja’afar Sadiq, Musa Kazim, Ali Rida, Muhammad Taqiy, Ali Naqiy, Hassan Askari da na sha biyunsu Mahadi wanda suka ce wai an haife shi amma ya buya yana dan shekara huɗu, kuma zai komo a karshen zamani ya kafa daular Shi’awa. Su kuwa Sufaye, koda yake suna kaunar waɗan nan Imamai a matsayinsu na jikokin Manzon Allah(SAW), to amma ba sa daukar su a matsayin khalifofi (tunda ba wanda aka taɓa naɗawa khalifa a cikinsu sai Ali kawai) kuma babu shakka ba sa daukar su a matsayin Imamai da irin ma’anar da ‘yan Shi’a suke nufi da wannan kalmar.¹

‘Yan Shi’a suna kuduri da cewa waɗan nan Imaman sun fi dukkan Annabawa da Manzanni da Mala’iku makusanta ga Ubangiji, su kuwa ‘yan darika ba sa ban gaskiya da haka.

‘Yan Shi’a suna kuduri da cewa Imaman sun san gaibu, sun san abinda ya faru tun farkon halitta da abinda zai faru har bayan abada, kuma sun san abinda yake kunshe cikin zukatan bayi, su kuwa Sufaye ba sa kuduri da haka.

‘Yan Shi’a suna kuduri da cewa Alku’ani da yake hannun al’umma a yau, wanda kuma Musulmi ke tilawarsa a safe da yammaci, ba dai-dai yake ba, an yi kari da ragi a cikinsa, kuma wai Sahabbai ne suka yi wannan kari da ragin, su kuwa ‘yan darika ba sa ban gaskiya da haka.

‘Yan Shi’a suna imani da cewa garin Karbala ta fi Makka da Madina falala, su kuwa ‘yan darika ba su yarda da wannan almarar ba.

‘Yan Shi’a sun yarda da auren mutu’a kuma suna yin sa, su kuwa ‘yan darika a wajensu wannan irin auren zina ce kawai.

---

¹ Domin ganin bambanci tsakanin yadda ‘yan Shi’a da Ahalus Sunna suke duban Imaman Shi’a, sai a nemi littafinmu **Ahalul Baiti a mahangar Ahalus Sunna da ‘Yan Shi’a**.

Amma duk da wafan nan bambance-bambance masu yawa, ‘yan darika, musamman darikar Kadiriyya, sun taimaka wajen yaduwar Shi’a a Nijeriya. Ya aka yi haka ta faru?

Ga alama, akwai dalilai guda biyu. Na farko: jahilcin yawancin ‘yan darika dab a su san hakikanin Shi’a bad a miyagun akidojinsu. Na biyu: munafuncin ‘yan Shi’a da yaudararsu, inda suka I amfani da takiyya, suka shige wa ‘yan darika suna nuna cewa sun yarda a akidunsu da ayyukansu a lokacin da, a hakika, suna daukar su a matsayin kafirai. ‘Yan Shi’a, wafanda akidarsu ta takiyya ta ba su dama su yi kome ba kome,¹ sun shiga cikin ‘yan darika suna yin Maulidi tare da su, suna sallah bayan su, suna halartar tarukansu na zikiri da wa’azi, da sauransu. Wannan sai ya yaudari ‘yan darika, a yayin da suka dauka cewa ‘yan Shi’a ‘yan uwa ne abokan tafiya. Amma a hakika abin ba haka yake ba.

Su ‘yan Shi’a suna sane da cewa alakar su da ‘yan darika alaka c eta yaudara, amma su Sufaye bayin Allah mutanen kirki bas u sani ba. Malaman Shi’a suna lasafta Sufaye ‘yan darika a sahan nasibawa ma’kiya Ahalul Baiti, kuma suna kafirta su baki daya, kamar yadda suke kafirta sauran Ahalus Sunna tun daga kan Sahabbai, Allah ya kara musu yarda, har ya zuwa yau.

Babban shaihinsu mai suna Alhurrul Aamili, yana cewa: “Ka sani (ya kai mai karatu) cewa wannan suna, watau Sufanci, ya kasance ana amfani da shi ga wasu falasifawa batattu ga barin hanya. Sa’an nan, daga baya, sai aka riƙa kiran wasu zindikai da shi, da wasu masu saba mana, ma’kiyan Ahalul Baiti, irin su Hasanul Basari da Thauri da sauransu. Sa’an nan, wasu suka zo wafanda suka bi tafarkinsu, irin su Gazali shugaban ma’kiya Ahalul Baiti... Suka riƙa ganin cewa nasibawa da zindikai a kan gaskiya suke, sai suka bar lamarin Shari’a.”

---

¹ Domin ganin aqidar Taqiyya da yadda ta halasta wa ‘yan Shi’a su aikata abinda suke ganin haramun ne a wajen su, sai a duba littafinmu **Aqidar Taqiyya a wajen ‘Yan Shi’a**.

Ya ci gaba da cewa, “Shaihinmu mai girma, Shaihu Baha’uddin Muhammad Al’aamili, ya ruwaito a cikin littafin *Kishkul* cewa Annabi(SAW) ya ce, ‘Alkiyama ba za ta tashi ba sai wasu mutane daga al’ummata sun bayyana, sunansu Sufaye, ba sa daga gare ni. Kuma lallai su ne Yahudawan al’ummata, kuma sun fi kafirai bata, kuma su ‘yan wuta ne.’”¹

Za mu kula cewa a cikin wannan nassi, malamin ya kafirta manya-manyan shaihunnan Sufaye da malamansu, ciki har da Hujjatul Islam Algazali, wanda ya kira shi shugaban nasibawa, da Hasanul Basari wanda yawancin Sufaye suke daukar sa a matsayin tushen tafarkinsu. To ina kuma ga sauran shaihunnai da waliyyai?

Haka nan, malamin Shi’awa dan hayaki, Ni’imatullahi Aljaza’iri, ya kulla babi musamman a cikin littafinsa, inda ya yi bayanin akidar malaman Shi’a ta kafirta dukkan ‘yan darika da shaihunnansu da waliyyansu saboda sun yarda da khalifancin Abubakar da Umar da Usmanu, kuma ya sifanta su da mafi munin siffofi.²

Wannan yana tabbatar da abinda muka fadi cewa, kusanta ‘yan darika da ‘yan Shi’a suke yi ba wani abu ba ne face yaudara, don su samu magoya baya daga almajiransu. Abin takaici shi ne har yau malaman dai ku da mabiyansu bas u gane ba. Sai yausha za su farka?

Yanayin Yaduwar Shi’a a Yau

---

¹ A duba **Risalatul Ithnai Ashariyya fil Raddi alal Sufiyya** na Alhurrul Aamili, shafi na 13-16.

² A duba **Al’anwarul Nu’umaniyya**, babin **Zulumatun fi Ahawalis Sufiyyati wal Nawasib**, bugun Madba’atu Baab, Tibriz-Iran, ba tarihi, mujalladi na 2 shafi na 305.

Tun zuwan Shi'a Nijeriya, kungiyar ta taka mata kai uku na yaduwa kamar haka:

Na daya, matakin yaduwa a lokacin *takiya* da munafinci da yaudara. Wannan shi ne lokacin da shugabannin Shi'a suka yi ta kira da sunan gwagwarmaya da sabunta addini da kafa hukuncin Musulunci. A wannan yayi, kungiyar ta yadu yaduwa mai yawa a lokaci kankani sakamakon kishirwar matasa ta sauyi da kuma rashin sanin haƙiƙanin abinda da'awar ta kunsu a wannan mataki.

Mataki na biyu, shi ne lokacin da Malam Zakzaki ya fito fili ya bayyana cewa lallai Shi'a yake yi bayan *takiya* ta tsawon shekara goma sha biyar ko sama da haka. A wannan lokaci kungiyar ta rabe biyu kusan a tsakiya, inda a shekarar 1995 aka samu bullar kungiyar *Jama'atu Tajdidil Islam* wacce ta yi shelar barrantarta daga tafarkin Rafilanci kuma ta yi wa shugabancin Zakzaki tutsu. Koƙarin matasa dake ɓangaren J.T.I. da kungiyar Izala da kuma malamai da almajirai masu bin tafarkin *Salafiya*, koƙarin waɗan nan gaba ɗaya wajen tona asirin Shi'a ya kawo tsaiko ga yaduwarta, musamman a birane inda a da a nan ne ta fi yawan mabiya.

Ga alama a yanzu, Shi'a tana shiga mataki na uku na yaduwa, inda masu aikin yada ta suka mayar da hankali zuwa ƙauyuka da yankunan karkara. A cikin 'yan shekarun nan, biyu zuwa biyar, Rafilanci yana yaduwa kamar wutar daji a ƙauyuka saboda ƙarancin ilmi da wayewa ta addini da kuma cewa yawancin masu wa'azi suna tattara ƙarfinsu a birane, sai kaɗan ke fita dawa. Wannan ci gaba, ko kuma ci baya za mu ce, da aka samu yana da haɗarin gaske. Dalili shi ne, dama Shi'anci jahilci ne, kamar yadda mai karatu ya riga ya gani, to idan aka haɗa shi da jahilcin dake akwai a karkara, to an samu itace jike jagab da kananzir, babu abinda ya rage sai ƙyastun wuta! Idan haka ta faru, Allah ya tsare, za mu wayi gari a wani yanayi wanda barnar Maitatsine da ta'addancin Kiristoci za su zama tamkar wasan yara. Allah ya kiyashe mu fargar jaji.

Rufewa

A cikin wannan tafaitaccen littafi mun ga yadda Shi'a ta shigo Nijeriya kuma mun ga dalilai da suka taimaka wajen yaduwar ta. Kuma sharrin wanan mugunyar kungiya ga addini da rayuwar duniya a yau ba sai an fadi ba; tun da abu ne wanda kowa yake iya gani da idanunsa.

Don haka ya zama wajibi ga dukkan Musulmi, daiɗeku da kungiyoyi da hukumomi, su taimaka wajen yaƙar wannan kungiya, domin ceto waɗanda suka riga suka faɗa cikin ta da tsayar da yaduwar ta. Bai kamata wani ɓangare na al'umma ya yi kamar babu ruwansa ba a wannan harka; saboda yaduwar Shi'a matsala ce wacce ta shafi kowa da kowa.

Kuma dole ne waɗanda suka taimaka a baya wajen yaduwar wannan kungiya, su yi KAFFARA a yanzu ta hanyar taimakawa wajen yaƙar ta. Saboda haka, malaman ɗariƙu da almajiransu, da 'yan Boko waɗanda a da suka yi Buraza, da kuma 'yan kungiyar Jama'atu Tajdidil Islam, waɗanda suka tuba daga yin Shi'a amma suka koma gefe suka zama 'yan kallo, suna da nauyi na musamman wajen yaƙar wanan mugunyar kungiya da ganin bayan ta.

Kuma koda yake haɓakar kungiyar da yawan hayaniya da barazanar ta suna ba wasu mutane tsoro, amma mu da muka san ɗabi'arta muna iya tabbatar wa da mutane cewa yaƙar ta da kawar da ita daga doron ƙasar Nijeriya abu ne mai sauƙi, in Allah ya yarda. Shuru na mutane shi ke sa ta yaduwa ba wani abu ba. Don haka lokaci ya yi da kowa zai ba da tasa gudunmawa.

Allah ya yi mana taimako. Shi ne abin dogaron mu.

